

ИЗВЛЕЧЕНИЕ

от ОТЧЕТА на Института за литература при БАН за 2013 г.

I Раздел: ПРОБЛЕМАТИКА НА ЗВЕНОТО

Институтът за литература (ИЛ) е хуманитарен институт за фундаментални и приложни изследвания на литературата в нейното културологично и социално значение с пряко отношение към образователния процес. Научната дейност на ИЛ се осъществява чрез научни проекти в следните области:

- медиевистика
- литература на Българското възраждане
- нова и съвременна българска литература
- теория на литературата
- компаративистика
- русистика
- антропологични аспекти на литературознанието
- семиотика
- изворознание.

Част от научните проекти се разработват съвместно с научни институции от Германия, Великобритания, Франция, Швеция, Латвия, Литва, Унгария, Полша, Чехия, Словения, Белгия, САЩ, Русия, Сърбия, Македония, Румъния, Грузия, Турция.

ИЛ е член на Международния консорциум за изработване на стандарт за предаване на текстове в електронна форма и за тяхното разпространение (Text Encoding Initiative).

1.1. Преглед на изпълнението на целите /стратегически и оперативни/, оценка и анализ на постигнатите резултати и на перспективите на звеното в съответствие с неговата мисия и приоритети, утвърдени от ОС на БАН при структурните промени през 2010 г.

Предвидените в плана на ИЛ дейности по научните проекти са изцяло реализирани. Постигнати са значими резултати – проведени научни конференции и издадени научни сборници и монографии в рамките на международни и национални проекти. В Института за литература се разработват и научно-приложни проекти насочени към широката общественост и проведени в тясно сътрудничество с държавните институции: президентство на Р. България, МВнР, регионални съвети за култура към общините. Такива са честванията на 1150 г. от Моравската мисия на Константин-Кирил и Методий, съпътстващата я изложба "България: съкровище на словото", представена в Брюксел и други европейски и български градове, 200 г. от смъртта на Софроний Врачански, научните конференции за акад. М. Арнаудов и проф. Л. Милетич и др. Сътрудници на ИЛ са лектори в Полша, Сърбия, Украйна; гост-професори в Белгийски, Полски, Великобритански, Финландски, Шведски, Френски университети и научни институти. Успешното обучаване на докторанти и навлизането им в проектите на ИЛ очертава перспективите на научното звено. Мястото и ролята на ИЛ са заложени в програмата за развитие, основана върху следните политики:

- а) Засилване конкурентноспособността на литературоведските изследвания.
- б) Вписване на българското литературно наследство в европейското културно пространство чрез средствата на информационните технологии.
- в) Работа за постигането на видим принос на България в културното разнообразие на Европа и света в исторически и съвременен план.

1.2. Връзка с политиките и програмите от приетите от ОС на БАН на 23.03.2009г. “Стратегически направления и приоритети на БАН през периода 2009 – 2013”

През 2013 г. ИЛ съсредоточи научната си дейност в насоките, определени от документа, приет в ОС на БАН на 23.03.2009 г. “Стратегически направления и приоритети на БАН през периода 2009–2013 г.” Направените изследвания се вписват в политика 3: “Националната идентичност и културното разнообразие в Европа и света.” ИЛ реализира успешни резултати по Програма 3.1: “Езикът, литературата, изкуството, архитектурата, етнокултурните традиции и фолклорът – принос на България към културното разнообразие на Европа и света в исторически и съвременен план”. Бяха обнародвани значими анализи на произведения на класиците на българската литература, обобщаващи трудове върху многовековния развой на литературата - публикувани в български и чуждестранни периодични и тематични издания, или издадени като научни сборници, резултат на проекти или посветени на именити учени. Такива са: двутомният сборник “Светци и свети места на Балканите”, тематичният сборник за руската класика в рамките на сп. “Toronto Slavic Quarterly”, сборникът с научни статии “Яна Язова 1912-1974”.

Общият литературен процес отразяват и излезлите монографии и сборници със студии: “Самотен и достоен. Проф. д-р Константин Гълъбов - живот, творчество, идеи” (доц. Ал. Йорданов); “Прагматизмът на Иван Саръилиев. Към корените на семиотичното мислене в България” (гл. ас. д-р А. Ташев); “(По)мислимостта на друг(ия): ранното евразийство и българските му съседи” (доц. д-р Й. Люцканов); “Литературният образ извън пространството на книата”(проф. д-р Ал. Панов); “Диаманти в короната на Франция” (доц. д-р Г. Цанков), “Невидимите кризи” (гл. ас. д-р. Г. Господинов).

ИЛ има престижни разработки и по Програма 3.3. “Ценностна система на българското общество: изработване на продуктивни практики за развитие на широки кръгове от обществото. В съответствие с Лисабонската стратегия “Европа на знанието” ИЛ продължи да разработва актуални подходи за подобряване ефективността на образователната система в България (проведени лекционни курсове за обучение на учители - в изпълнение на договор с Асоциацията на българските учители) с цел да се усъвършенства подготвеността на преподавателите в областта на литературознанието, да се използват максимално информационните и комуникационни технологии в обучението, да се развие гъвкавостта на системите и знанието да стане достъпно за всички. Сътрудниците на Института за литература са автори на учебници и учебни помагала по литература за средния курс на обучение.

През 2013 г. продължи работата по приложение на информационните технологии за бърз достъп и лесно използване на изворите за историята на литературата и културата в България, в съответствие с приоритетите в развитието на информационното общество. Осъществени са проекти по изработване на енциклопедични, справочни издания и дигитални библиотеки. Създаден бе сайт „Българският литературен модернизъм”. <http://bgmodernism.com/>, в който са сканирани, систематизирани, обработени и включени в Дигиталното хранилище първични източници: периодични издания (около 29 000 страници), фотодокументи (110 документа), анотации и основни метаданни за периодичните издания. Общо около 29 000 страници. Публикувани са аналитични статии за периодични издания (8 текста) в рубриката „Интерпретации/Приложения/ Аналитични прегледи” - http://bgmodernism.com/analitichni_statii. Публикуван е „Библиографски каталог” - http://bgmodernism.com/bibliografii/manifesti_i_polemiki. В рубриката „Интерпретации/Научни изследвания” (<http://bgmodernism.com/Nauchni-statii>) и в рубриката „Библиотека” (<http://bgmodernism.com/Library>) са завършени, редактирани и публикувани 37 изследвания – книги и научни статии; 7 книги в електронен вид. В

рубриката „Именен речник” са качени 15 речникови статии (<http://bgmodernism.com/rechnik>). Реализирано е софтуерно приложение „Хронологична ос на българския модернизъм”.

Беше изготвен Портал на „Виртуална библиотека „Ив. Шишманов”, в който е вложена информация за 40 български – класически и съвременни писатели и поети. Тя съдържа: биографична справка, библиографски данни за преводите на немски и английски език, пълна рецепция на тези преводи, както и богат илюстративен материал – представени са визуално кориците на всички дигитализирани книги. В портала (в различни нива на достъп) са качени 180 сканирани книги - преводи на немски и английски език, с възможност за четене на текста онлайн, за търсене на информация по ключова дума, указания и връзки с библиотеките, в които се намират книгите. Достъпни са и всички издадени през XX в. антологии на българската литература на немски и английски език.

Важен елемент са електронните корпуси, които с помощта на съвременните технологии правят достъпни научните идеи и обработените извори: "Репертоар на старобългарската литература и книжнина" - <http://repertorium.obdurodon.org>.

1.3. Извършвани дейности във връзка с точка 1.2.

Приключи проектът "Енциклопедия Slavica Sanctorum" с издаването на двутомен сборник "Светци и свети места на Балканите" (Т. 1. Филология. Археография. Текстология. С., 2013. 409 с., Т. 2. История. Културна антропология. Изкуствознание. С., 2013 - съответно Старобългарска литература № 47 и Старобългарска литература № 48).

В рамките на проекта „Руската литературна класика днес: изпитанията/предизвикателствата на месианизма и масовата култура” – в Toronto Slavic Quarterly беше публикуван сборник с научни студии и статии по темата на проекта. Подготвен е научен сборник, който ще излезе във Великобритания.

Приключи първият етап от проекта "Енциклопедия Българско възраждане. Литература. Периодичен печат. Литературен живот. Културни средища ". Том I на изданието е под печат в АК "Проф. Марин Дринов".

Бяха организирани и проведени 6 международни научни форуми и 10 национални научни конференции, някои от които са: "Св.св. Кирил и Методий и българският Златен век"; "Европейски измерения на кирилometодиевото дело"; "135 г. от рождението на акад. М. Арнаудов" (под патронажа на М. Попова – Вицепрезидент на Р България); "България и Русия (XVIII-XXI в.) - стереотипи и деконструкции"; "Ивайло Петров – социум и наратив"; "Просветителство срещу идеологема: Цветан Стоянов, Димитър Аврамов. Атанас Натев"; „Руската класическа литература днес: изпитания/предизвикателства на месианизма и масовата култура”; “Двеста години от смъртта на Софроний Врачански”.

Учени от ИЛ представиха българската наука в престижни международни форуми: III конгрес по българистика (София); Международен конгрес по славистика (Минск); Осми международен конгрес по гръцка палеография (Солун).

Научната дейност на сътрудниците на ИЛ, проведените научни форуми и реализираните издания са получили широк международен и национален отглас в хуманитарната общност.

1.4. Полза/ефект за обществото от извършваните дейности по точка 1.3

През 2013 г. членовете на ИЛ са издали общо 147 статии в (съответно – 67 в национални, 35 в чуждестранни издания, 22 в електронни сайтове (от тях 2 в издание с импакт фактор, 15 в системата на каталога ERICH, 5 в реферирани издания). Издадени са 14 монографични изследвания, от които 6 колективни и 3 индивидуални научни сборника. От колективните 1 е излязъл Торонто на английски език, а 2 са с участие на учени от 14 страни. Обнародвани са 2 преводни книги на авторите М. Елиаде и М. Рикар. В раздела за художествено- творческа продукция са съставени две антологии. Изградени са два електронни сайта - съответно за българския модернизъм и за сп. "Литературна мисъл". В организираниите от ИЛ научни конференции са участвали учени от университетите в страната и от 17 страни. Сътрудници на ИЛ са участвали в 23 научни форуми в България и в чужбина. През 2013 г. са финансирани 6 научни проекта от ФНИ към МОН; от Министерство на културата, програма "Помощ за книгата", са финансирани две издания. В ИЛ се разработват 15 научни проекти финансирани от бюджетна субсидия на БАН, 11 международни научни проекти по ЕБР. Изложбата "Супрасълският сборник – кирилски ръкопис от X век" (финансирана от ЮНЕСКО), беше представена в Микулчице и Прага, Чехия. Достъпен е и електронен корпус, презентирани в Интернет.

Международната значимост на дейността на Института за литература се отразява в сериозния брой международни проекти, по които се работи във всички направления; в множеството публикации в чуждестранни издания или в издания с международно участие. За утвърждаването на Института като международен хуманитарен център важно значение има и посещението на 36 чуждестранни учени, взели участие във форуми, организирани в рамките на научните проекти.

1.5. Взаимоотношения с институции

Научната дейност на ИЛ при Българската академия на науките е свързана предимно с приоритетите в областта на съвременната българска научна хуманитаристика – изследване на националната идентичност (политическа, културна, личностна), проучване на различни етапи и процеси от българския културен развой през 13-те века от неговото съществуване, откриване на останали неизвестни или непознати български автори и творби и тяхното популяризиране, интерпретиране на проблеми от литературната история, компаративистиката и теорията на литературата с модерните методи на съвременното литературознание.

За осъществяването на тази мащабна научна мисия, ИЛ търси и открива партньорства, които могат да бъдат обособени в няколко сфери:

I. Научно партньорство. Това са контактите на ИЛ преди всичко със сходни по тематика, методология и обект на изследване институти в рамките на БАН – Институт за български език, Институт за исторически изследвания, Институт за балканистика с Център по тракология, Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей, Институт за изследване на изкуствата. Резултат на такова научно партньорство са множеството съвместни научни конференции, съвместно издадени сборници с изследвания, успешно осъществени национални проекти по актуални проблеми на литературознанието и културната антропология.

Институтът за литература има сключени договори за научно сътрудничество със СУ "Св. Кл. Охридски" – Факултет "Славянски филологии", ПУ "П. Хилендарски", Шуменски университет "Епископ К. Преславски", ЮЗУ "Неофит Рилски", НБУ, СВУБИТ, Русенски университет "Ангел Кънчев". В резултат на тях се провеждат съвместни научни конференции, осъществяват се научни издания и се реализират образователни програми. Учени от ИЛ са преподаватели по основни дисциплини и научни ръководители на докторанти. Учени от ИЛ преподават български език, литература, култура, история и народопсихология в чуждестранни

висши учебни заведения /в системата на лекторатите на МОН, като гост-професори или участват в подготовката на чуждестранни българисти.

II. Участие на ИЛ в проекти и програми.

Институтът е търсен партньор на български държавни и обществени институции като Президентството на Р България, МВнР, МОН, Министерство на културата, Столична община, регионални центрове по култура – Сливен, Трявна, Лом, Поморие и др. През настоящата година членове на ИЛ активно се включиха в подготовения от БАН проект за РАЦ с конкретни предложения и заявени курсове лекции.

ИЛ участва в конкурси, изцяло спонсорирани от различни министерства, предлага програми за обучение, съобразено със съвременните европейски практики и изисквания. През 2013 г. със субсидии от ФНИ на МОН са финансирани проектите: Енциклопедия "Slavica Sanctorum" с ръководител доц. д-р М. Йовчева, "Дигитализация и концептуализация на литературното наследство на българския модернизъм" с ръководител доц. д-р Е. Димитрова; "Виртуална библиотека "Ив. Д. Шишманов". Българската литература в превод" с ръководител доц. д-р Е. Трайкова. Два проекта са по двустранни междуправителствени спогодби: със Словения - "Електронни научнокритични издания и развитието на словенската и българската литературна наука" с ръководител доц. д-р Е. Томова и с Македония - "Византийски и културни езикови модели у южните славяни: рецепция и трансформации" с ръководител доц. д-р М. Йовчева. По научноиздателска програма на Фонд "Научни изследвания" са финансирани периодичните издания на Института за литература: "Старобългарска литература" кн. 47-48 и "Scripta & Scripta" кн. 12, поредицата "Периодика и литература" том. VI, "Енциклопедия Българско възрождане" том I.

III. Сътрудничество с фондации.

В своята дейност ИЛ установява контакти с фондации, чиито приоритет е разпространяване на научно знание чрез популяризиране на автори и творби, свързани с българската идентичност. Реализирани са контакти с Фондации: "Отворено общество"; "13 века България"; "Българска памет"; Международна фондация "Европейски форум"; Немско-българско културно дружество; национални сдружения – тези контакти практически се реализират с издателски проекти, финансова помощ за организиране на изложби, национални и международни конференции.

1.6. ОБЩОНАЦИОНАЛНИ И ОПЕРАТИВНИ ДЕЙНОСТИ, ОБСЛУЖВАЩИ ДЪРЖАВАТА

1.6.1. Практически дейности, свързани с работата на национални правителствени и държавни институции, индустрията, енергетиката, околната среда, селското стопанство, национални културни институции и др. /относими към получаваната субсидия/

През 2013 г. ИЛ е осъществил следните значими за обществото и държавата дейности:

1. Експертна оценка, възложена от Ръководството на БАН, на общото културно и литературно наследство на Република България и на Република Македония от Средновековието, Възраждането и съвременността, с оглед на интерпретацията му в македонското публично пространство.

2. Откриване на Културно-информационен център по българистика към Киевския национален университет "Тарас Шевченко" в резултат на договора между БАН, ИЛ и Киевския национален университет. Центърът и изготвената от учени на ИЛ

изложба "България - съкровище на словото" бяха открити на 25 май 2013 г. от вицепрезидента на Република България г-жа М. Попова.

3. В рамките на проекта за честване на 1150 г. от Моравската мисия на Кирил и Методий, под патронажа на президента на Република България Росен Плевнелиев, бе подготвена изложба "България - съкровище на словото" със съдействието на Фондация "Българска памет". Тя беше представена в Европейския парламент, Брюксел, на 27 февруари 2013 г. в зала "Йехуди Менухин" в присъствието на евродепутати, на Йорданка Фандъкова, кмет на София и политически лица от европейски страни, Япония и Китай. Изложбата беше открита от авторитетни учени-слависти: проф. Я. Рихлик, проф. Х. Миклас, проф. И. Калиганов и др.

4. По инициатива на Културния институт към Министерството на външните работи изложбата "България - съкровище на словото" беше представена във Варшава /16-19 май 2013 г. по време на Панаира на книгата/; Букурещ /14-15 юни 2013 г. по време на международен научен форум, посветен на Св.св. Кирил и Методий/. По инициатива на Културния институт към Министерството на външните работи същата изложба е представена в Шанхай и Рим.

5. В сътрудничество с организация "Градът Медиа Груп", Фондация "Българска памет" и Национална художествена академия изложбата "България - съкровище на словото" участва в експозицията "Духът на буквите и знаците" /29 май-12 юни 2013 г./, разгърната в изложбеното пространство на Sofia Event Center.

6. В Института по славистика към Виенския университет, в рамките на посещението на вицепрезидента на Република България г-жа М. Попова /20-21 март 2013 г./ беше открита изложбата "България и Европа". В рамките на 150-годишнината от рождението на проф. Иван Д. Шишманов. В рамките на това събитие е представен проекта на ИЛ "Виртуалната библиотека – "Иван Шишманов". Българската литература в превод".

7. По инициатива на българското посолство в Чехия и Културния институт към Министерството на външните работи изложбата "Супрасълският сборник - старобългарски паметник от X век в контекста на византийско-славянските литературни връзки" беше представена в Историческия резерват и обект на Юнеско Микулчице, Чехия /9 май 2013 г./; в Прага - на откриването слово е произнесла вицепрезидента на Република България Маргарита Попова /29 май 2013 г./.

8. В сътрудничество със Столична община и Фондация "Българска памет" беше организирана изложбата "Св.св. Кирил и Методий и Държавата на духа" на изложбеното пространство на открито пред Народния театър "Иван Вазов", София /23 май 2013 - юни 2013 г./.

11. Национално честване и национална конференция по повод 200 години от смъртта на Софроний Врачански под патронажа на Вицепрезидента М. Попова с духовната подкрепа на Българската православна църква.

10. Сътрудници от ИЛ участват в национални инициативни комитети към Президентството на Р България за организиране на честванията: 1150 г. от Моравската мисия на Св.св. Кирил и Методий; 150 г. от рождението на Алеко Константинов; 200 г. от смъртта на Софроний Врачански; 135 г. от рождението на акад. Михаил Арнаудов; в комисии към Министерството на образованието, младежта и науката с експертни доклади и оценки.

1.6.2. Проекти, свързани с общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата и обществото, финансирани от национални институции (без Фонд "Научни изследвания"), програми, националната индустрия и пр. - до ТРИ най-значими проекта

През 2013 г. ИЛ представя следните три проекта, свързани с общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата и обществото, финансирани от национални институции:

- 1150 г. от Моравската мисия на Св.св. Константин-Кирил и Методий. Неговото осъществяване беше високо оценено както от международни, така и от български държавни и научни, и редица граждански организации. Посредством проведените научни форуми и представените изложби беше изтъкната ролята и мястото на българската култура в европейската цивилизация, беше повишен научния престиж на България, беше огласена българската позиция спрямо характера на делото на солунските братя. Дейностите по проекта бяха финансирани от Министерството на външните работи, от Европейския парламент, от Фондация "Българска памет".

- Литературни и социокултурни проблеми през Възраждането. В рамките на този проект бяха подготвени националните чествания 200 г. от смъртта на Софроний Врачански, 135 г. от рождението на Михайл Арнаудов, юбилейната сесия за проф. Л. Милетич. Първите две протекоха под патронажа на Вицепрезидента на Република България М. Попова.

- Актуални прочити на новата и съвременната българска литература. В рамките на този проект бяха подготвени и проведени научните конференции "Българският писател и радиото" /радио-маса по повод 130 години от рождението на Сирак Скитник/, "Ивайло Петров – социум и наратив", "Полюси на критическата съдба", националното честване на 120 годишнината от рождението на Багряна (04.07. 2013, НБКМ), на което беше представена книгата „Писма. Е. Багряна”, съставител и редактор доц. д-р Людмила Малинова. Организиране на 50-ти юбилейни Яворови дни – м. юни, Поморие.

Дейностите са организирани с помощта на НБКМ "Св. св. Кирил и Методий", Национален музей на българската литература, финансирани от Международна фондация "Европейски форум", Столична община, общините Поморие и Сливен и други обществени организации.

2. РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНАТА ДЕЙНОСТ ПРЕЗ 2013 г.

2.1. Най-важни и ярки научни постижения:

За най-ярко научно постижение в ИЛ за 2013 г. беше определено двутомното издание "*Светци и свети места на Балканите*". Т. 1. Филология. Археография. Текстология. С., 2013. 409 с.; Т. 2. История. Културна антропология. Изкуствознание. С., 2013 - съответно Старобългарска литература, 47 и Старобългарска литература, 48. То е осъществено в рамките на проекта Енциклопедия "Encyclopaedia Slavica Sanctorum" с ръководител доц. д-р М. Йовчева. Трудът представя разработките на представители на различни научни дисциплини – филолози, езиковеди, историци, изкуствоведи, културолози и фолклористи, от 14 държави (Белгия, България, Великобритания, Гърция, Италия, Литва, Полша, Русия, Румъния, САЩ, Словения, Сърбия, Хърватия и Унгария) Подготвен е въз основа на проведената Международната научна конференция „Светци и свети места на Балканите“, организирана в рамките на проекта "Encyclopaedia Slavica Sanctorum" на Направление „Стара българска литература“ в Института за литература и на Катедра Кирилometодиевистика на СУ "Св. Климент Охридски". Включените статии почиват върху богат и в много случаи неизвестен до този момент изворов материал – текстове от средновековни ръкописи, археологически и фолклорни записи, храмови изображения и икони. Публикациите покриват широк диапазон от теми: историческият развой на представите за светостта през различни епохи – от появата на култа към светците в Ранното християнство до наши дни; възникването, развитието и проявите на Балканите на култовете на отделни светци с общохристиянско, общобалканско или локално значение; ролята на

светителските култове и на светите места за политическата, държавната, местната и книжовната история. Сборникът е отпечатан с финансовата подкрепа на Фонд "Научни изследвания" при Министерството на образованието и науката.

2.2. Най-важни и ярки научно-приложни постижения:

За най-важно научно-приложно постижение в ИЛ бе избрана книгата на доц. д-р Георги Цанков „**Диаманти от короната на Франция**” (Пловдив, ИК „Хермес”, 2013, 336 с. ISBN 978-954-26-1266-7). Тя е плод на дългогодишен изследователски и преводачески труд. Съдържа студии за дванайсет големи френски писатели – Стендал, В. Юго, Ж. Нервал, Ст. Маларме, Шатобриан, Е. Зола, Брантом, Ж.-Б. Молиер, Сент-Бьов, Т. Готие, Ал. Мюсе, Ал. Дюма. Проследено е тяхното превеждане и възприемане в България; анализирани са сложните въпроси на рецепцията и текстологията. За творчеството на френските писатели се разказва през призмата на житейската им съдба, произведенията са поставени в социо-културния контекст на времето, на характерните художествено-естетически направления и литературоведските школи. Направен е задълбочен анализ на поетиката и художествения стил. Проследени са перипетиите при критическата оценка на творбите. Студиите имат приносен характер. Книгата е написана увлекателно, което я прави интересна както за специалисти и студенти, така и за широк кръг читатели.

3. ХУДОЖЕСТВЕНОТВОРЧЕСКА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНОТО ПРЕЗ 2013 г.

3.1. Списък на организирани международни изложби

1. Изложба "България - съкровище на Словото", 27 постера. Разкрива богатите книжовни традиции на България, като показва най-добрите образци от писменото наследство от края на IX до XIV в. Отбелязва възникването на книжовността през втората половина на IX в. - едно от най-значителните явления в културата на средновековна Европа, свързано с дейността на братя Константин-Кирил и Методий в навечерието на тяхната мисия в Моравия през 863 г. Композирането на текстовете и на постерите е извършено от проф. д-р А. Милтенова и доц. д-р М. Йовчева; преводът на английски език и редакцията е направен от гл.ас Д. Радославова, ас. М. Димитрова и А. Ангушева. Изложбата е представена в Брюксел, Киев, Варшава, Босилеград, Букурещ, Солун., Рим.

2. Изложба "Супрасълски сборник, старобългарски паметник от X век: в контекста на византийско-славянските отношения", 20 постера. Автори са проф. д-р А. Милтенова, доц. д-р М. Йовчева и доц. д-р Е. Томова. Представено е съдържанието, езика и оформлението на най-стария кирилски паметник - Супрасълският сборник. Кодексът, наричан още Ретков сборник, е единственият обемен ръкопис от всички запазени паметници на Преславския кръг. Именно той съдържа най-ранни варианти на "Сказание за правата вяра" от Константин Философ и "За буквите" от Черноризец Храбър. Представена в Прага и Микулчице, Чехия.

3. Изложба "Денят на свети Василий", 20 постера. Автор - доц. д-р М. Йовчева. В изложбата е проследен култът към Василий Велики, показани са негови изображения в стенописи и икони. Идеино-тематичният център очертава ролята на произведенията му, техните преводи и разпространението им на Балканите. Обърнато е внимание на преводачите и книжовните центрове, в които се осъществяват преписите и преработките на книжовните текстове от св. Василий. Представена в Скопие.

3.2. Списък на организирани национални изложби

1. "България - съкровище на Словото" - изложбата е представена и в редица български градове: София/във фойето на Централната сграда на БАН; в Sofia Event Center; във Варна - училище "Васил Априлов", във Велики Преслав/.

2. "Св.св. Кирил и Методий и Държавата на духа" - представя делото на солунските братя и ролята на България за изграждане на народностните езици на славяните, както и разпространението на християнската цивилизация. Представена е пред Народния театър "Иван Вазов", София.

3. "Енциклопедия Българско възраждане", 6 табла. Автор - доц. дфн К. Михайлов. Подбрани са 6 основни тематични кръга, очертани чрез съответните изображения: църковната борба, книжовните центрове, новобългарското училище, Британското библейско общество, историческите личности, театралната култура. Представена на деня на Института за литература – 21 ноември 2013 г., София.

3.3. Списък на художественотворчески продукти

1. Документален филм "Институт за литература - традиции и перспективи". Автор П. Ватова. Представен на Деня на ИЛ – 21 ноември 2013 г.

2. Апология на светлината. Българска поезия. Втори том. С., ИК "Лице", 2013, ISBN 978-954-9426-45-8 /съст. Г. Цанков в съавт./.

3. "Драги ми, Смехурко". Антология на хумор за деца. С., АИ "Проф. Марин Дринов", 2013. ISBN /съст. Р. Чернокожева/.

4. Иван Христов. Американски поеми. Поезия.. С., Издателство за поезия "Да". 2013. ISBN 978-619-7082-04-3.

5. Пламен Антов. Пантеизъм и емпириокритицизъм. Паралелна антология 1989-2009 [поезия]. София : Ръжана-Ю, 2013. - 126 с., ISBN 978-954-92527-3-6

6. Пламен Антов. Тотемът на вълка. Неполитическото [поезия; философско-есеистични фрагменти]. София : Small Stations Press, 2013. - 112 с., ISBN 978-954-384-013-7

7. Пламен Антов. Граници на забавяне [новели и разкази]. Пловдив : Жанет-45, 2013л - 156 с., ISBN 978-954-491-979-5.

4. МЕЖДУНАРОДНО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА ЗВЕНТО

Основните политики в международното сътрудничество на ИЛ са следните:

- изграждане на мрежа между институциите за изучаване на българската литература, на литературата и културата на балканските и на европейските страни в сравнителен план;
- използване на международни стандарти за описание и анализ на писменото наследство (принципи и методи, терминология и др.) и изграждане на дигитални библиотеки;
- сътрудничество между югоизточно-европейските страни и централноевропейските страни за разкриване характеристиките на националната идентичност;
- създаване на база за бъдещо развитие и усъвършенстване в представянето на българската литература като част от европейската цивилизация.

4.1. В рамките на договори и спогодби на ниво Академия

Проект „Руската литературна класика днес: изпитанията/предизвикателствата на месианизма и масовата култура“. Ръководител доц. д-р Йордан Люцканов. Проведена беше международна научна конференция на 23-25 май 2013 г., София (32 учени - 7 от България и 25 от чужбина: Русия, Грузия, Литва, Полша, Германия, Канада). Подготвен

е тематичен брой на руски език и в електронен вариант на научно списание в чужбина (Торонто, Канада) с материали от конференцията, както и сборник с научни статии на английски език (Нюкасъл, Великобритания). Научният сборник - специална книжка на „Toronto Slavic Quarterly. Academic Journal in Slavic Studies” (The Department of Slavic Languages and Literatures at University of Toronto), 2013, №. 44. (Ред. и съст. Р. Русев, Й. Люцканов, Хр. Манолакев. Електронният вариант на руски език е достъпен на сайта <http://www.utoronto.ca/tsq/44/index.shtml>.

4.2. В рамките на договори и спогодби на институтско ниво

Проект "Репертоар на старобългарската литература и книжнина с компютърни средства". Ръководител: проф. дфн А. Милтенова. Това е дългосрочна задача, в рамките на която е поставена значимата цел за описание, коментар, съпоставително текстолоично изследване и обнародване на старобългарските извори. За целта е изготвена специална софтуерна програма. Резултати: експониране на Репертоара в интернет: <http://repertorium.obdurodon.org/> Аналитично са описани 116 ръкописа (научно описание на английски език, съпроводено с оригинални старобългарски текстове в 2693 преписа; файлове на български, руски и английски на 1259 текстови единици), 140 кратки описания на английски на ръкописи от Рилския манастир, манастира «Св. Екатерина» и Зографския манастир. Редакцията на файловете и подготовката на библиографията е извършена от А. Милтенова, Д. Радославова, А. Бояджиев, Д. Бирнбаум.

Проект "България и Русия (XVIII-XXI в.) - стереотипи и деконструкции". Ръководител от българска страна проф. дфн Р. Дамянова, от руска проф. д-р И. Калиганов. В рамките на проекта е проведена Кръгла маса на тема „България и Русия (XVIII-XXI в.)- стереотипи и деконструкции” на 17 май в София. Присъствали от руска страна участие са взели: проф. И. Калиганов и доц. М. Смолянинова. Доклади са изнесени от учени от Софийски университет, Пловдивски университет, Шуменски университет. Комплектуван е сборник, предстои излизането му в Москва, Русия. По предложение на членовете на проекта и с решение на НС на ИЛ бе присъдена академична награда "Проф. Марин Дринов" с лента доц. д-р Нина Пономарьова (Института по славянознание при РАН), виден българист, дългогодишен сътрудник в научните проекти на Института за литература.

5. УЧАСТИЕ НА ЗВЕНТО В ПОДГОТОВКАТА НА СПЕЦИАЛИСТИ: форми; сътрудничество с учебни заведения; външни заявители, включително от чужбина; анализ на състоянието, перспективи и препоръки.

5.1. ИЛ участва активно в подготовката на специалисти както във ВУЗ, така и на докторанти и специализанти. Извършва се под формата на лекции, упражнения и научно ръководство. Преподавателската работа на учени от звеното се осъществява не само в България, но и в чужбина - в рамките на лекторатите по съответната програма на МОН или като гост-професори. През 2013 г. са проведени 2043 лекции и 483 упражнения; 92 ч. следдипломни квалификационни курсове. От тях: 140 ч. лекции са проведени в Киевския университет "Тарас Шевченко", Украйна; 60 ч. лекции в Люнебургския университет, Германия; 480 ч. лекции в Познанския университет "Адам Мицкевич", Полша; 12 ч. лекции в Уралския федерален университет, Русия; 150 ч. лекции в Белградския университет, Сърбия.

Подготвени са 14 дипломанти.

5.2. В ИЛ се подготвят 11 докторанти, от които 8 на редовно обучение и 3 на самостоятелна подготовка.

5.3. В рамките на проект BG0513Д001-3.3.07.0002 "Студентски практики" с финансовата подкрепа на Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси",

съфинансиран от Европейски социален фонд на ЕС, ИЛ обучава 10 студенти в областите: библиография, библиотечно дело, литературен периодичен печат и справочни издания.

5.4. Важна насока в работата на ИЛ е актуализирането на подготовката на учители - по договор с Асоциацията на учителите по български по език и литература (АУБЕЛ). Провеждат се периодични семинари по проекта „Литературата и литературознанието в училище” с ръководител проф. дфн Ал. Панов.

6. ИНОВАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНТО И АНАЛИЗ НА НЕЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ

6.1. Осъществяване на съвместна иновационна дейност с външни организации и партньори, включително поръчана и договорирана с фирми от страната и чужбина;

6.2. Извършен трансфер на технологии и/или подготовка за трансфер на технологии по договор с фирми; данни за полученото срещу това заплащане; данни за реализираните икономически резултати от фирмите (работни места, печалба, производителност, дял на новите продукти в общия обем на продажбите и т.н.).

6. СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНТО

Институтът за литература няма стопанска дейност през 2013 год.

8. КРАТЪК АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ НА ЗВЕНТО ЗА 2013 г.

През 2013 г. в Института за литература са постъпили средства от бюджетна субсидия – 716 600 лв.; приходи от докторанти – 1330 лв. Постъпленията от продажба на научна литература са 6257 лв. От Фондация “Българска памет” е дарена сумата от 2000 лв., във връзка с представяне на изложбата „България: съкровище на словото”, посветена на 1150 от създаването на славянската писменост и от Великоморавската мисия на св. св. Константин-Кирил и Методий. Изложбата бе представена пред Европейския парламент в Брюксел, Прага, Варшава, Киев, Варна и Преслав. Организирането на изложбата, бе финансирано и от Андрей Ковачев – член на ЕНП към Европейския парламент със сумата от 716 лв. От Посолството в Чехия е получена сумата от 253 лв. за представяне на изложбата в тази страна. От БАН са получени 870 лв. за изложбата. Те са отразени като трансфер. Изложбата бе показана и в Централната сграда на БАН. От СУ „Св. Кл. Охридски” и ПУ” П. Хилендарски” за издаване на т. 25 - Славянска филология, съдържащ доклади от XV- я Международен конгрес на славистите, който се проведе в Минск са получени средства в размер по 500 лв., общо – 1000 лв. Този сборник вече излезе и е факт. За провеждане на научна конференция „Руската литературна класика днес” са постъпили средства от такса правоучастие – 218 лв. За същата конференция са постъпили и 500 лв. дарение от фирма „Димитър Люцканов” ЕООД. Постъпили са 2000 лв. по договори с МК – Помощ за книгата за издаване на сборник изследвания „Култура, история, поезия. Надежда Драгова и Първан Стефанов в българската култура” и издаване на книгата „Хайку: водно конче под шапката (Силата на неизговореното) с автор Людмила Балабанова. Те са отразени като трансфер. Като трансфер са отразени и средствата в размер на 1504 лв., получени от Столична община-култура за издаване на книгата на Иван Саръилиев „Аристотел”.

От бюджетната субсидия са плащани средства за заплати – 537021 лв. Болничните за сметка на работодателя са 1206 лв. Изплатено е обезщетение в размер на 932 лв. на наследниците на починал служител. Внасяни са осигуровки на персонала съгласно изисквания на НОИ. Изплатени са стипендии на редовни докторанти в размер на 28350 лв. Изплатени са средства по фонд”Социално битово и културно обслужване” – 16 024 лв. Те са в размер до 3 % от ФРЗ. От тях 12700 лв. са

изплатени на служителите в Института и 1867 лв. са социални данъци и 10 % корпоративен данък по ЗКПО - 1457 лв.

Правени са разходи за режимни разноски- ел.енергия, парно и вода – 11557 лв. Такси за обучение на редовни докторанти – 357 лв., разходи за възнаграждения по граждански договори – 2300 лв., във връзка с провеждани процедури по защиты за присъждане на научни степени и звания. Разходи за заплати на несписъчен състав – портиер за 4 месеца – 1546.00 лв. Такса за обява в ДВ за процедури по защиты – 20 лв. Разходи за абонамент на вестници и списания – 561.00 лв.

От средства по договори с МОН - фонд “Научни изследвания” са правени разходи в размер на 125359 лв. Закупени са материали за 2517 лв. Изплатени са разходи за външни услуги - 28421 лв., във връзка с проект „Дигитализация на литературното наследство на българския модернизъм”. Съгласно договора с МОН. Изплатените разходи за външни услуги по проект „Виртуална библиотека „Ив. Шишманов” са 9969 лв. По договорите с МОН - фонд „Научни изследвания” са изплатени 1016 лв. за разходи за командировка в страната, а в чужбина разходите са – 7090 лв. Изплатени са хонорари на участниците в проектите. Закупена е компютърна техника в размер на 9393 лв. Изплатени са 12444 лв. за създаване на софтуерен продукт „Виртуална библиотека „Ив. Шишманов”. За издаване на кн. 47 и кн. 48 на сп. „Старобългарска литература” са изплатени средства в размер на 2829 лв., а на сп. „Scripta & e- Scripta” – 2017 лв.

Излезе и книгата „Детство, юношество, политически и литературни спомени” на Яхия Кемал, финансирана от Министерство на културата – Турция. Общият размер на разходите е 4890 лв.

Със средства от Столична община - култура излезе книгата – „Другата българска литература на XX век - „Аристотел” от Иван Саръ依依ев.

Разходите по параграф 93-39 - са средствата от изплатени дължими суми за възстановяване по приключили процедури от защиты.

Институтът няма задължения към служителите в института и към външни доставчици и възложители.

9. СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ НА ЗВЕНТО В ИЗДАТЕЛСКАТА И ИНФОРМАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ, ПРЕПОРЪКИ

Към ИЛ функционира Издателски център „Боян Пенев”. Неговата дейност през 2013 г. се е осъществявала в няколко насоки.

9.1. Издателска дейност: през отчетния период със знака на ИЦ са излезли от печат следните книги:

1. „Детство, юношество, политически и литературни спомени“ от Яхия Кемал. С., 2013, ISBN 978-954-8712-83-5.

2. „Аристотел“ от Иван Саръ依依ев (кн. 4 от поредица Другата българска литература на XX век). С., 2013, ISBN 978-954-8712-85-9.

3. „И пак напред сама аз тръгвам...” Сборник с научни изследвания от Национална конференция - 100 години от рождението на Яна Язова”. С., 2013, ISBN 978-954-8712-86-6.

4. „Мигриращи култури и социални практики”. Сборник на Академичния кръг по сравнително литературознание. С., 2013, ISBN 978-954-8712-87-3.

5. Старобългарска литература № 47: Светци и свети места на Балканите. Т. 1. Филология. Археография. Текстология. С., 2013, 411 с. ISSN 0204-868X.

6. Старобългарска литература № 48: Светци и свети места на Балканите. Т. 2. История. Изкуствознание. Културна антропология. С., 2013, 461 с. ISSN 0204-868X.

7. Славянска филология. Т. 25. Доклади за XV международен конгрес на славистите в Минск, Беларус, 2013. С., АИ "Проф. Марин Дринов", 2013. ISBN 978-954-322-575-0.

8. Scripta&e-Scripta № 12, С., 2013, ISBN 1312-238X.

9.2. През м. юни – септември ИЦ «Боян Пенев» осъществи дарителска на свои издания на регионални и читалищни библиотеки в страната. Книги бяха подарени и на Президентството на Р България, Културния отдел на българското посолство във Виена, Посолството на Полша, Национална библиотека «Св. Св. Кирил и Методий», Национален център за информация и документация, Национален музей за българска литература.

10. ИНФОРМАЦИЯ ЗА НАУЧНИЯ СЪВЕТ НА ЗВЕНТО

Научният съвет на Института за литература е избран на 17 юни 2013 г. и се състои от 22 членове, от които един като представител на Младите учени.